

Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством

Побережна Н. М. , к.е.н.,
доцент кафедри економічного аналізу та обліку,
Побережний Р. О. , к.е.н.,
доцент кафедри менеджменту інноваційного
підприємництва та міжнародних економічних відносин,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

**ОСНОВИ, ПРИНЦИПИ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА**

Система бухгалтерського обліку та економічного контролю за фінансовими результатами, витратами і доходами в сучасних підприємствах не може повноцінно існувати без належного їхнього нормативно-правового забезпечення.

Ряд сучасних науковців [1-4], серед яких доцільно відзначити Патарідзе-Вишинську М.В. зауважують, що розглядаючи сутність фінансового результату в даний час, потрібно у першу чергу відзначити такі його характеристики:

1) фінансовий результат (прибуток), являє собою форму доходу суб'єкта господарської діяльності, що здійснює певний вид діяльності. Ця зовнішня найпростіша форма вираження прибутку є разом з тим недостатньою для його повної характеристики, тому що у деяких випадках активна діяльність у якій-небудь сфері може і не бути пов'язаною із одержанням прибутку (наприклад, політична, благодійна діяльність);

2) фінансовий результат (прибуток), є формою доходу суб'єкта господарської діяльності, що вклав свій капітал з метою досягнення певного

комерційного успіху. Категорія прибутку нерозривно пов'язана з категорією капіталу – особливим фактором виробництва – і в усередненому вигляді характеризує ціну функціонуючого капіталу;

3) фінансовий результат (прибуток), не є гарантованим доходом суб'єкта господарювання, що вклав свій капітал у той чи інший вид бізнесу. Він є результатом тільки успішного здійснення цього бізнесу. Прибуток є певною мірою і платою за ризик здійснення підприємницької діяльності;

4) фінансовий результат (прибуток) характеризує не весь дохід, отриманий в процесі господарської діяльності, а тільки ту частину доходу, що «звільнені» від понесених витрат на здійснення цієї діяльності. Тобто, у кількісному вираженні прибуток є залишковим показником, що представляє собою різницю між сукупним доходом і сукупними витратами в процесі здійснення підприємницької діяльності;

5) фінансовий результат (прибуток) є вартісним показником, вираженим у грошовій формі. Така форма оцінки прибутку пов'язана з практикою узагальненого вартісного обліку всіх пов'язаних з ним основних показників – вкладеного капіталу, отриманого доходу, понесених витрат тощо, а також з діючим порядком його податкового регулювання [4, с. 25].

Головними нормативно-правовим документом, який регулює правові засади і гарантії підприємництва, правила конкуренції та норми антимонопольного регулювання є Конституція України, а законодавчим підґрунтям обліку та контролю результатів фінансово-господарської діяльності підприємства можна вважати:

– Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI (регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час адміністрування податків, а також відповідальність за порушення податкового законодавства);

– Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV (регулює особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників);

– Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV (визначає основні засади господарювання в Україні і регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання);

– Бюджетний кодекс України від 08 липня 2010 року № 2456-VI (регулюються відносини, що виникають у процесі складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання та контролю за дотриманням бюджетного законодавства, і питання відповідальності за порушення бюджетного законодавства, а також визначаються правові засади

утворення та погашення державного і місцевого боргу).

Мета аналізу фінансових результатів – визначити повноту та якість їх отримання, оцінку динаміки абсолютних і відносних показників, з'ясувати спрямованість, ступінь впливу факторів на заміну прибутку і рентабельності, визначити можливі резерви його зростання. Основними завданнями аналізу фінансових результатів діяльності підприємства є:

- вивчення можливостей одержання прибутку відповідно до наявного ресурсного потенціалу підприємства і кон'юнктури ринку;
- здійснення системного контролю за процесом формування прибутку і зміною його динаміки;
- визначення впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на фінансові результати діяльності підприємства;
- вивчення напрямків і тенденцій розподілу прибутку;
- розрахунок і оцінка показників рентабельності;
- вироблення рекомендацій, спрямованих на мобілізацію виявлених резервів зростання прибутку і рентабельності.

Джерелами інформації для проведення аналізу фінансових результатів є планові і звітні документи, зокрема: бізнес-план; фінансовий план; Баланс (Звіт про фінансовий стан) (форма 1); Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (форма 2); Звіт про рух грошових коштів (форма 3); Звіт про власний капітал (форма 4); Примітки до річної фінансової звітності (форма 5); данні бухгалтерського обліку (рахунок 79 «Фінансові результати» та його субрахунки); данні статистичної звітності; «Звіт про випуск, реалізацію та обсяг цінних паперів»; показники внутрішньої управлінської звітності; Декларація про прибуток підприємства; матеріали маркетингових досліджень [3].

Економічний фінансовий аналіз – це комплексне глибоке вивчення роботи підприємств, їх підрозділів та інших господарських формувань для об'єктивної оцінки її результатів і виявлення можливостей подальшого підвищення ефективності господарювання.

Існують три основні типи моделей, які застосовуються в процесі аналізу: дескриптивні; предикативні; нормативні.

Дескриптивні моделі є основними для оцінювання фінансових результатів діяльності підприємства. До них належать: подання фінансових звітів у різноманітних аналітичних розрізах; вертикальний і горизонтальний аналіз звітності; трендовий аналіз; аналіз відносних показників і коефіцієнтів; порівняльний, або просторовий аналіз; факторний аналіз; система аналітичних коефіцієнтів.

Предикативні моделі – це моделі прогностичного характеру. Вони використовуються для прогнозування доходів та витрат підприємства, його фінансових результатів. Найпоширеніші з них: побудова прогностичних фінансових звітів; моделі динамічного аналізу; моделі ситуаційного аналізу.

Нормативні моделі – це моделі, які уможливають порівняння фактичних даних результатів діяльності підприємства з нормативними. Ці моделі використовуються у внутрішньому фінансовому аналізі, їх сутність полягає у